

Aktualno i korisno

Hrvatsko društvo folklornih koreografa i voditelja održalo je 17. 11. 2012. godine u prostoru Udruženja obrtnika grada Zagreba, Mažuranićev trg 13, s početkom u 10 h, stručni skup na temu **METODIKA RADA I STVARALAŠTVO U Dječjem FOLKLORU**. Nazočilo je tridesetak članova Društva i 40 pedagoških djelatnika koji u svojim radnim sredinama "koriste" dječji folklor u radu s djecom. Prema broju prisutnih bilo je očigledno da je tema dobro odabrana, a izbor izlagača temeljen na

njihovim izvrsnim praktičnim rezultatima i dostignućima pokazao se ispravnim. Konceptija tema izlaganja obuhvatila je različite metode i iskustva u radu s djecom. Sve to je potaknulo prisutne na vrlo korisnu temperamentnu i konstruktivnu razmjenu mišljenja. Činjenica je da se djeca u vrtićima i djeca mlađeg školskog uzrasta vrlo rado uključuju u folklorne aktivnosti, a isto tako njihovi roditelji to smatraju korisnom aktivnošću. Primjena dječjeg folkloru u radu s djecom pokazala je najbolje rezultate i s društvenog, a i sa scenskog

stajališta. Primijećeno je da se djeca starijeg školskog uzrasta malo teže uključuju u folklorni izričaj, ali još uvijek nemamo egzaktne pokazatelje koji bi upućivali na određene zaključke zašto je tome tako.

Tradicijska kultura se može primjenjivati u školama kao izvannastavna aktivnost i to je veliki napredak i dobitak za našu struku. Daljnje aktivnosti treba usmjeriti prema nadležnim Ministarstvima kako bi se promovirao i priznao rad folklornih djelatnika, a isto tako i tradicijska kultura općenito.

STRUČNI SKUP Metodika rada i stvaralaštvo u dječjem folkloru

Moderator: **Andrija Ivančan**, prof.

10:00 - 10:30
10:30 - 11:00
11:00 - 11:30
11:30 - 12:00
12:00 - 13:00
13:00 - 13:30
13:30 - 14:00
14:00 - 15:00

Božica Kuštre, *odgajatelj-mentor*
Anita Petanjek Macan, *učitelj*
Nenad Milin, *učitelj*
Marica Tadin, *prof.*

PAUZA

Ivica Gregurec, *mag. educ.*
Senka Jurina, *dipl. ing.*

OKRUGLI STOL Scenska primjena dječjeg folkloru

Folklor s djecom predškolskog uzrasta
Iskustva u radu s djecom mlađeg školskog uzrasta
Rad s djecom u dijaspori
Obrada pjesme za dječji uzrast

Tradicijska kultura u osnovnoj školi (*iskorak Ministarstva u provaliju*)
Projekt "Cunge, cunge, cungeraj" u osnovnoj školi

Moderator: **Goran Knežević**, *dipl. ing.*

Prisutni:

Banovec Čović Lana, Bednjanec Lončarec Katarina, Bill Željka, Bogdan Valentina, Bojčić Darija, Borovčak Jasenka, Brlet Natalija, Burić Islamović Iva, Catela Tajana, Cukrov Snježana, Cvetanović Davor, Dačnik Valentina, Dumbović Josipa, Funarić Gabrijel, Furkes Kristina, Gabaj Željka, Jereb Snježana, Jurišić Ksenija,

Klasić Marija, Knezović Dubravka, Knežević Jasminka, Knežević Nina, Krapljan Mira, Lončarić Jadranka, Lovrečić Petra, Maričić Marko, Matoš Goran Ivan, Micak Mirjana, Mihovilić Đurđica, Muretić Snježana, Njerš Marina, Petanjek Vesna, Petošić Vranić Mirjana, Plantak Krešimir, Popec Željko, Pripeljaš Anita, Puh Nevenka, Rabić Marija, Redžepović Lidija,

Roksandić Zrinka, Sirotić Milotić Daliborka, Skenderović Antonio, Skenderović Nikolina, Smrekar Maja, Svirčević Zdenka, Šćuric Maja, Šešić Nada, Šikić Ivan, Šimek Tanja, Šipek Anita, Sušnjiar Ivana, Tadin Tonči, Tomac Katica, Tomek Dario, Tuba Ivica, Turk Mateja, Vukić Petra, Zrinščak Snježana, Žigić Želimir.

PROJEKT U OSNOVNOJ ŠKOLI: Cunge, cunge, cungeraj

Tradicija folklornog plesanja u Zaboku duga je preko 50 godina. Oslanjajući se u prvom redu na struku, te pomnim planiranjem i promišljanjem, Folklorni ansambl KUD-a "Zabok" ostvaruje rezultate koji uvelike nadilaze okvire sredine u kojoj djeluje.

Unatoč neprestanim pokušajima, rad s dječjim grupama nikada nije polučio očekivane rezultate u kvaliteti, ali ni u kvantiteti. Što su "veliki" bili bolji, "mali" su bili sve lošiji, što je "velikih" bilo više, "malih" je bilo sve manje. Godinama nisam mogla pronaći logično objašnjenje, a samim time ni pravo rješenje ovog problema, pa sam odlučila potpuno prekinuti sve aktivnosti vezane uz dječji folklor u Zaboku.

Već iste školske godine počela se osjećati svojevrсна praznina u ponudi izvannastavnih aktivnosti, koja se naročito isticala prilikom školskih priredbi. Jasno mi je bilo da zabočkoj djeci treba folklor, ali isto tako da to ne može biti ono što "nije išlo", već nešto drugačije, originalno, novo.

Tako mi je palo na pamet da bi zagorske narodne plesove mogli učiti svi učenici zabočke osnovne škole, samim time što upoznavanje s tradicijskom kulturom svojeg zavičaja predviđa i nastavni program. Odabrala sam osam zagorskih narodnih plesova primjerenih (prema složenosti) dječjem uzrastu od prvog do osmog razreda i prijedlog izložila ravnateljici škole. S idejom da djeca tijekom jedne školske godine na nastavi TZK i satovima razrednog odjeljenja uče i uvježbavaju narodne plesove ravnatelj se složio. S početkom nove školske godine projekt je zaživio pod nazivom Cunge, cunge, cungeraj - folklor našeg zavičaja. Za prvi razred odabrala sam ples Muha v melin nosila u kojem je potrebno da djeca savladaju hodanje u ritmu. U drugom razredu pleše se ples Polegala trava detelina za koji

je karakteristično bočno hodanje u ritmu i pljeskanje, u trećem razredu djeca uče ples Oj ti lepa moja či u kojem se, uz savladano hodanje u ritmu, pojavljuje i poskočni korak, a u četvrtom razredu uvježbava se Jelica kolce vodila. Karakteristika svih ovih plesova je da se izvode u kolu.

U petom razredu se prelazi na parovne plesove te se kao najpraktičniji pokazao Podmostec. Prvi pravi parovni ples radi se u šestom razredu, i to Judin polka u kojoj do izražaja dolazi koordinacija ruku i nogu. Plesom Repa savladava se trokorak u sedmom razredu, a valcer u Oberštajeru u osmom razredu.

Za uvježbavanje plesova su izrađene matrice i to u "dvije brzine". Za učitelje

razredne nastave u listopadu je održan kratak seminar na kojem su obrađena sva četiri plesa s pjevanjem te su oni svoja saznanja prenijeli djeci u svojim razredima uz pomoć plesača KUD-a "Zabok" koji su odlušali seminare dječjeg folklor.

Učenike predmetne nastave s plesovima upoznajem osobno na nastavi TZK, nekoliko sati ih uvježbavaju s nastavnicima koji taj rad ocjenjuju, a potom do kraja školske godine ponavljaju na satovima razrednog odjela. Krajem školske godine održava se integrirani dan folklor kada se na trgu ispred crkve održava prezentacija projekta tako da svi učenici izvode plesove koje su tijekom te godine učili. Tu se izvođenjem pjesme Cunge, cunge, cungeraj priključuju i djeca iz dječjeg vrtića koja na jesen kreću u školu, zatim plešu svi prvi razredi, pa svi drugi i tako do osmog.

Projekt se realizira petu godinu za redom. Postao je tradicionalan i u njemu svake godine sudjeluje oko 800 učenika i 40 učitelja iz Osnovne škole Ksavera Šandora Gjalskog, te desetak volontera, plesača KUD-a "Zabok". Nakon prve godine provedbe projekt je na natječaju gradova prijatelja djece proglašen "Najakcijom za djecu u Hrvatskoj", predstavljen je na smotrama Zaklade za građanski odgoj i demokratsko građanstvo, a 2012. godine je predstavljen u okviru Međunarodne smotre folklor u Zagrebu. (Senka Jurina)

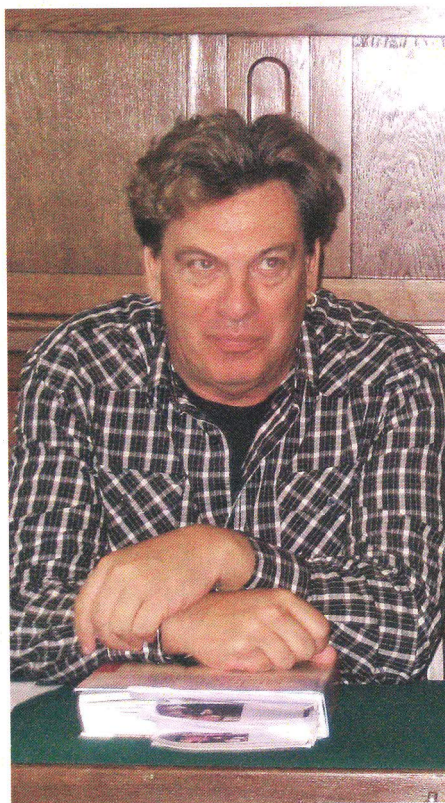
Izlaganje **Nenada Milina** na temu

Rad s djecom u dijaspori

Kao učitelj u Hrvatskim dopunskim školama u Njemačkoj i Švicarskoj, u svoje slobodno vrijeme (a kojega sam imao vrlo malo) trudio sam se uključiti učenike u različite slobodne aktivnosti. Jedna od tih aktivnosti bila je približavanje hrvatskog kulturnog nasljeđa zainteresiranim učenicima, a to se osobito odnosilo na folklornu tradiciju (pjesme i plesove hrvatskih krajeva, odnosno krajeva izvan Hrvatske gdje oni žive i čuvaju svoj identitet). Upravo ovo zadnje ponukalo me da kroz priču, tekstove i video snimke (danas je lakše, sve je manje-više moguće preko interneta) objasnim učenicima kako su Hrvati koji - zbog raznih prekrivanja granica ili migracija - stoljećima žive izvan svoje matične domovine, sačuvali svoju folklornu tradiciju koja je glavno obilježje svakog naroda.

Razbijajući predrasude o folkloru kao nečem nevažnom, okupio sam, u suradnji s Hrvatskom katoličkom misijom, većinu učenika koji su se zanimali za različite slobodne aktivnosti pa tako i za folklornu pjesmu i ples. Prilikom prvih susreta pokazivao sam vlastite snimke s terena, sa smotri i priredbi iz svog kraja, ali i iz svih krajeva Hrvatske, objašnjavajući da je to važan dio europske kulture i da je iznimno raznolik baš u našoj domovini. Isto tako, pokazivao sam igre i plesove u kojima sam kao dječak i sam sudjelovao. Dojam djece je bio različit - od onih koji su se oduševili, do onih koji su se iznenadili "što to svega ima u domovini njihovih roditelja".

Najviše su mi pomogli roditelji i djeca koja su često odlazila u domovinu i već donekle poznavala ovaj dio hrvatskog kulturnog identiteta. Primajući učenike u folklornu plesnu skupinu nisu se baš mogle raditi nekakve audicije - bilo je važno da djeca to žele. Zahvaljujući i poticanju roditelja, kod kojih je nacionalna svijest bila na visokoj razini i čija su djeca dobro govorila hrvatski, okupio se dobar

broj djece koja su željela učiti hrvatski folklor. Pomoć su mi pružili i svećenici iz Hrvatske katoličke misije, te članovi hrvatskih klubova i Hrvatske kulturne zajednice, ustupajući svoje prostore za okupljanje i vježbu folklornih skupina. Program smo birali zajednički, uz moju sugestiju da se program prilagodi određenom uzrastu učenika.

Iako su Dalmatinci bili u manjini (jer je iseljenika iz Dalmacije bilo malo na području gdje sam radio), djecu sam najprije naučio plesne obrasce i igre iz mog rodnog kraja, što mi je bilo najbliže, a i nošnje sam mogao nabaviti bez problema. U Esslingenu (Njemačka) sam vodio dječju skupinu koja se već na prvim nastupima pokazala u dobrom svjetlu. Oduševljeno su prihvatili sve pjesme i plesove te sam ih često mogao (kad bismo se sreli) čuti kako u svoje slobodno

vrijeme zvižduću i pjevuše melodije iz postavljenih koreografija.

Sve što su naučili na probama folklorne grupe koristili smo, uz ostalo, i na satovima glazbene kulture. Program smo tijekom godina proširivali plesovima i pjesmama iz drugih krajeva Hrvatske, tako da smo nakon tri godine imali pet koreografija: Preperuše odile, Igrala se dičica, Kriči kriči tiček, Opa cupa skoči i Hrvatska promenada. Sve su koreografije bile primjerene dječjem uzrastu, osim izbora plesova iz Jezerskog mornarskog bala, koje sam postavljao folklornoj skupini pri HKM u Phorzheimu (Njemačka). Od glazbene pratnje imali smo uglavnom harmonike ili snimljenu glazbu jer smo tamburaše, koji su bili na tom području, rijetko koristili iz više razloga (posao, druge obveze, termini koji se nisu poklapali,...). Rad s djecom kroz folklorni ples i pjesmu te njihovi javni nastupi, osobito na tzv. Folklorijadama i blagdanskim priredbama, doprinijeli su tome da se i druga djeca uključe u aktivnosti takve vrste, ali se i, zahvaljujući tome, povećavao broj učenika u Hrvatskoj dopunskoj školi. Tako sam pri svome dolasku u Švicarsku zatekao 80 učenika u HDS u kantonu St. Gallen, a nakon što mi je istekao mandat od 4 godine, napustio sam Švicarsku sa 140 upisanih učenika. Bilo mi je žao što to nije prepoznalo i nadležno ministarstvo pa se nakon mog odlaska broj učenika prepолоvio, a mnoge aktivnosti su se ukinule - tako i folklorna skupina jer je na moje radno mjesto došla učiteljica koja je djecu htjela učiti latinoameričke plesove, za što oni nisu imali interesa jer su to, ako su željeli, mogli naučiti u gradu u kojem žive, na raznim plesnim tečajevima. Ovdje se previdio važan čimbenik - nacionalni identitet (škola + folklor). Trebalo je vidjeti kako su ta djeca bila ponosna kad bi se pokazala među drugom djecom, svojim vršnjacima iz zemlje domaćina ili drugih iseljeničkih nacija na priredbama - bilo školskim, bilo gradskim - koje su imale međunarodni karakter. Iako, eto, spomenuto ministarstvo ne vodi računa o tome kakvi nam kadrovi trebaju u hrvatskim dopunskim školama u inozemstvu, danas ipak možemo biti zadovoljni što Hrvatsku školu folkloru polaze i neki naši bivši učenici, osobito iz Njemačke, koji najčešće u folklornim skupinama pri hrvatskim katoličkim misijama i dalje čuvaju identitet hrvatskog naroda u zemljama u kojima žive. To su uglavnom skupine odraslih i mladeži, a za djecu bi bilo poželjno da to rade učitelji-pedagozi koji će im na najbolji način približiti dio bogatog pučkog naslijeđa domovine. (Nenad Milin)

Folklor s djecom vrtićkog uzrasta

Stalno se stručno usavršavajući (posebno na području glazbe koja je imala, a i danas ima značajno mjesto u mom radu s djecom) našla sam se na jednom od prvih seminara gospodina Kneževića na temu "Dječje folklorno stvaralaštvo i njegova primjena u radu s djecom". Vrativši se u vrtić, iako oduševljena onim što sam naučila, ipak sam si postavljala pitanja: Trebamo li djecu uopće vraćati u prošlost kad im sadašnjost pruža toliko toga interesantnog? Hoće li to djeci biti zanimljivo? Što oni time dobivaju? Ali, onda sam krenula... Svatko tko i malo poznaje djecu zna da nema djeteta koje se ne voli igrati s drugom djecom ili igračkama koje ga okružuju. Isto tako, nema djeteta koje, kad čuje glazbu, neće početi cupkati nogama i pljeskati rukama ili koje ne voli kad mu odrasli pričaju priču. Proigravajući s djecom melodijski i tekstualno najjednostavnije igre s pjevanjem i pjesmice, zamijetila sam da ih djeca s lakoćom usvajaju, samostalno igraju, pjevaju i traže nove. To je bila poruka da je to što radim dobro i poticaj da idem dalje. Znajući da tradicijska kultura nisu samo pjesme i igre s pjevanjem, krenuli smo u projekt koji smo nazvali "Zavirimo u bakinu škrinjicu". U projekt su se uključili svi - ravnateljica, roditelji i zaposlenici vrtića. Prikupljenim predmetima (nošnje, ručni radovi, stari predmeti iz seoskog dvorišta i kuhinje, prirodne koje su nekad djeci bile svakodnevno na dohvat ruke, dječje tradicijske igračke,...) te pričama o načinu života, odijevanju i običajima vezanim uz blagdane i ostale prigode, polako smo djecu uvodili u svijet naših baka i prabaka. Predmetima iz kućanstva (kuhače, rajnglice, lončići, poklopci, daščice, rifljače,...) i seoskog dvorišta (potkove, zvana) te plodovima iz polja ili šume (tikvice, makovi, češeri, školjke, kamenčići) djeca su svakodnevno manipulirala i ubrzo otkrila (baš kao i djeca nekada) da ti predmeti mogu proizvoditi zvukove, pa su tako postali instrumenti na kojima se svirala pratnja poznatim brojalicama ili

pjesmama. Naš se orkestar ubrzo proširio jer smo krenuli u izradu dječjih tradicijskih instrumenata, od kojih je djeci najzanimljivija prda.

"Ethno kutak" je u mojoj sobi prisutan stalno. Povremeno ga mijenjamo ili nadopunjujemo. Važno je reći da on nema izložbenu namjenu jer svako dijete, od onog najmanjeg trogodišnjaka pa do najstarijeg sedmogodišnjaka, može u svakom trenutku manipulirati, istraživati, promatrati i igrati se sa svakim eksponatom u njemu. Posebno sam ponosna i sretna što sam svoju ljubav, znanje i iskustvo uspjela prenijeti i na ostale kolegice u našem vrtiću, pa je vrlo česta pojava da se i iz najmanje jasličke skupine čuje kako odgajateljica jednogodišnjacima pjeva "Koku i piliće" ili neku uspavanku.

U mojoj su skupini dječje tradicijske

pjesme, igre, brojalice ili svirka na tradicijskim instrumentima svakodnevno prisutne, bilo kao vođena aktivnost odgajatelja, bilo kao samostalna spontana igra djece. Poseban doživljaj za djecu su nastupi u dječjim narodnim nošnjama u vrtiću ili van vrtića. Pripreme za svaki nastup su dugotrajne. Prije uvježbavanja same koreografije, svi su njeni sastavni dijelovi (pjesme, igre, brojalice, svirka na tradicijskim instrumentima) mnogo puta na razne načine proigravani s djecom - individualno u malim skupinama ili s cijelom skupinom. Samo tako, bez drila i forsiranja, tj. putem igre, koreografija će biti onakva kakva treba biti - djeca pjevaju i sviraju ritmički i intonativno točno, na pozornici su sigurni, vladaju prostorom, razigrani su i veseli. Baš ta sretna i ozarena dječja lica, razigranost i veselje, odgovor su na sve moje dvojbe i pitanja koja sam si postavljala na početku mog rada s djecom na području folklor. Pokazalo se da djeca imaju interes za aktivnosti, igre i ostale sadržaje tradicijske nacionalne kulture, te da je njegovanje dječjeg folklor pravi pristup koji povezuje načela predškolskog integriranog odgojnog kurikulumu i izvornu narodnu baštinu. Pokazalo se i da je hrvatska nacionalna ruralna tradicija, njegovana kroz dječje igre, plesove, napjeve i ostale folklorne oblike, zabavna i suvremenom gradskom predškolskom djetetu, da doprinosi jačanju njegova samopouzdanja, nacionalnog identiteta i općenito bogatstvu poticaja u cjelovitom odgoju u predškolsko doba. (Božena Kuštre)

Metodološki pristup dječjem folkloru

Da bi se osoba bavila dječjim folklorom, prije svega treba imati veliko poštovanje prema našoj folklornoj baštini i neizmjereno strpljenje i ljubav prema radu s djecom, jer onda ne "brljavi" i ne radi "sve i svašta". Da bismo se bavili dječjim folklorom, tj. poučavali djecu folklornim igrama, pjesmama i plesovima, nije dovoljna samo želja za takvim radom, već to iziskuje puno znanja, angažmana, usavršavanja, stručnosti, originalnosti, kreativnosti i puno inovativnosti (na koji način pristupiti današnjoj djeci koja imaju mogućnosti baviti se s pregršt ostalih aktivnosti, koja imaju nevjerojatan pristup i dotok informacija, djeci koja su generacija ne samo kompjutera, već i interneta, raznih Playstationa, smartphona, djeci koja zbog svega toga imaju kratku moć koncentracije, koja istovremeno mogu raditi više stvari i koja brzo gube interes baš zbog ubrzanog načina života, igara i informacija?).

Folklorne zakonitosti i koje su sve mogućnosti otvorene...

Osim što nije dovoljno samo željeti "raditi folklor" s djecom, nije dovoljno ni imati samo folklorno plesačko iskustvo. Treba znati intonativno i točno izvoditi pjesme, dobro poznavati folklornu građu i stil svakog kraja, biti upućen u zakonitosti scene, imati znanje o narodnim nošnjama, imati pedagoško-psihološka saznanja o razvoju djeteta i dobro metodičko znanje. U praksi često susrećem izvrsne folkloraste koji su se tijekom svom folklornog staža isticali plesno i pjevno, ali su u radu s djecom doživjeli totalni fijasko jer nisu znali to znanje prenijeti ili proba im je izgledala kao "totalni cirkus", bez autoriteta. Ti ne možeš djeci biti "frend", ti si tu učitelj plesa i tvoj je zadatak izgraditi pozitivan stav prema radu, ljubav i poštovanje prema folkloru, a pošto se bavimo umjetnošću, i pristojno ponašanje i odnošenje prema svima. Djeci treba znati prenijeti znanje, vještine i razvijati određene sposobnosti. Također, kako svaki plesač ne mora nužno

imati i dobre "voditeljske odlike", isto tako ni diploma iz etnologije ne znači da "automatski" možeš biti i kvalitetan voditelj. Ono što voditelja čini kvalitetnim jest simbioza svega što sam navela. Djeci treba dati mjesta za njihovo stvaralaštvo, ali ih kroz to treba voditi, biti im mentor. Kod djece se ne razvija stvaralaštvo tako da ih pustiš i da oni samo izvedu neku igru ili ples kako žele, već ih treba usmjeravati prema onome što je dobro. Dakle, možemo porazgovarati o tome, vidjeti gdje je problem i voditi ih do cilja. Da bismo mogli raditi s djecom potrebno je imati, osim folklornog znanja, i primjeren pedagoško-metodičko-psihološki pristup djetetu. Dakle, treba znati koje su djetetove granice, poznavati njegov fizički i psihički razvoj, te znati kakve su dječje glasovne i plesne sposobnosti za određenu dob. Ako to ne znamo, djeci možemo zadati sadržaje koji su preteški za njih, djeca se muče jer ih ne mogu savladati, nakon toga postanu nezadovoljna i gube interes, a mi voditelji ispadamo smiješni i neprofesionalni pred publikom i strukom. Trebamo znati koliko dugo djeca imaju moć koncentracije, a kad im treba dati stanku koja, opet, ne smije biti preduga. Dakle, prije svega, voditelj se treba obrazovati, usavršavati i pripremati tijekom cijelog svog stvaralačkog rada, ali i prilagođavati svakoj novoj generaciji djece. Ako se radi s više folklornih skupina (koje mogu biti i dobno različite), potrebno je prilagođavati

se svakoj skupini jer, govorim iz iskustva, sa raznim skupinama ne radim identično već osluškujem potrebe i mogućnosti te skupine i prema tome prilagođavam pristup radu i koreografiji. Usavršavati se možemo na seminarima, školi folkloru, na koncertima kvalitetnih ansambala. Seminari i literatura koju koristim nisu samo folklorna, već i dramska, pedagoška, psihološka, o zakonitostima scene, s područja glazbe, metodike, TZK-a.... Za probu je potrebno pripremiti se kod kuće - treba napraviti plan rada (godišnji, mjesečni i iz probe u probu). Ne može se doći na probu i razmišljati što će se raditi. Važno je napraviti i dobru koreografiju - dakle, da je djeci zanimljiva, da je vole izvoditi, da poštujemo folklorne zakonitosti i zakonitosti scene, da je publika prihvatiti. Koreografije treba mijenjati i stalno raditi nešto novo jer će inače djeci biti dosadno.

Kako izgleda jedna proba...

Upjevavanje obavezno uz neki instrument. Treba imati na umu da prosječno dijete do 10 godina starosti ima raspon glasa od 5 - 7 tonova, stoga je bolje otpjevati poznate pjesme tiho, pa sve glasnije.

Zagrijavanje: igra u pokretu, vježbe.

Folklor je aktivnost koja kod djeteta razvija i pokreće najviše toga: pravilno držanje, socijalizaciju, pjevanje, plesanje, dramatizaciju, orijentaciju, učenje o narodnim običajima, nošnjama, ponašanje na nastupima i probama, osamostaljivanje, samopouzdanje, samovrednovanje.

Dječje folklorno stvaralaštvo...

Da bismo se mogli baviti dječjim folklornim stvaralaštvom potrebno je:

- poznavati folklornu građu i zakonitosti scene (poznavati plesove)
- poznavati psihofizički razvoj djeteta
- znati osnove glazbene kulture
- imati primjeren metodičko-pedagoški pristup
- obrazovati se i usavršavati
- pripremati se za rad s djecom

(Anita Petanjek-Macan)

Obrada pjesme za dječji uzrast

Dječje brojalice i igre uz pjesmu najprirodniji su izraz dječjeg osjećaja za glazbu. Igrajući se, djeca vrlo lako izgovaraju brojalice u točno određenom ritmu, označujući pokretima ruke tok taktnih doba. Od prirodnog pokreta razbrajanja lako je prijeći na izvođenje raznih drugih pokreta uz pjevanje.

Pravilnim izborom pjesama, pazeći na opseg dječjeg glasa (od c1 do a1) i njegovanjem dječjih glasovnih i pjevačkih dispozicija, djeca će lako usvojiti i tehniku obrade pjesme "po sluhu". Izražajno pjevanje odnosi se i na ostale glazbene komponente pjesme kao što su: dikcija, tempo, fraziranje, dinamika i gluma (karakter).

Postupak usvajanja pjesme po sluhu ima nekoliko didaktičkih faza:

- stvaranje raspoloženja
- doživljaj pjesme
- usvajanje pjesme

Stvaranje raspoloženja ili ugođaja koji odgovara sadržaju i karakteru pjesme može se provesti uz kratki razgovor, izmišljenu priču ili jednostavno izražajno čitanje teksta s prikladnom mimikom ili glumom. Tako će nova pjesma za djecu biti prije svega emocionalni doživljaj. Sam učitelj treba izražajno otpjevati pjesmu, pri tome je bitno jasno izgovoriti tekst, otpjevati u odgovarajućem tempu i logičnoj dinamici pazeći na ljepotu u glasu.

Usvajanje pjesme "po sluhu" ima nekoliko faza:

Skupno ponavljanje fraza

Postupak slušanja, pamćenja i ponavljanja pojedinih fraza pjesme nakon nastavnika. Ovaj postupak aktivira sve učesnike i intenzivno razvija glazbeni sluh, osjećaj za ritam i glazbeno pamćenje kod djece. Melodijske fraze pjevaju se odmah s tekстом,

djeca ponavljaju zadanu frazu bez pauze, a ponavlja se na način jake sve dok se točno ne reproducira.

Povezivanje glazbenih fraza

Kad su sve fraze zapamćene i uredno reproducirane, na isti način spajaju se prve dvije

fraze kako bi se postiglo pamćenje glazbene rečenice, a zatim i ostalih fraza u cjelinu pjesme.

Učvrščivanje cjeline

Naučen napjev zajedno s tekstem učvrščujemo pjevajući čitavu prvu kiticu pjesme s cijelom grupom, po skupinama i s pojedincima. Ponekad je dobro formirati manju grupu najboljih pjevača koji svojim lijepim pjevanjem služe kao primjer i poticaj ostalima.

Držanje tijela kod pjevanja vrlo je bitno, pa tako težina tijela počiva na obje noge ako stojimo ili ako sjedimo moramo biti uspravni, nikako pogrbljeni. Također, pri pjevanju treba paziti i na disanje - dah se uzima tamo gdje je to naznačeno, a ne bilo gdje. Stoga, dosljedno tražimo uzimanje daha na određenom mjestu za sve.

Naučena pjesma spremna je za daljnji život uz ples i pokret jer prirodnu dječju potrebu za pokretom treba zadovoljiti, te iskoristiti to dragocjeno dječje svojstvo za obogaćenje glazbenog sadržaja.

(Marica Tadin, prof.)

Izlaganje **Ivice Gregurca** na temu

Tradicijska kultura u (iskorak Ministarstva

Na kraju školske godine 2009./2010. na adrese osnovnih škola došao je dopis iz Ministarstva kulture, prosvjete i športa kako je Tradicijsku kulturu, kao fakultativni predmet, moguće uvesti u redovni program. Pomislio sam, konačno se pokrenula zamisao da se učenike kroz jedan predmet upoznao s tradicijskom kulturom kraja u kojem žive i tradicijskom kulturom Republike Hrvatske. Samim time, tradicijska kultura ne bi više bila propuštena afinitetima učitelja iz različitih predmeta (Hrvatski jezik, Likovna kultura, Glazbena kultura, Tjelesna i zdravstvena kultura,...) ili se tretirala kao izvannastavna aktivnost.

Tradicijska kultura je, kao novi predmet, uvrštena u Kurikulum Osnovne škole Đure Deželića, Ivanić-Grad i sva potrebna dokumentacija je poslana u Ministarstvo. Nikakvih zamjerki na Kurikulom nije bilo, što znači: "dobro je sastavljen, nema primjedbi, radite i postizite rezultate".

Na kraju nastavne godine pokazalo se nešto sasvim drugo. Ispostavilo se da je to još jedan iskorak Ministarstva "u ništa". Naime, na kraju školske godine predmet se nije mogao upisati u svjedodžbu.

Naravno, naivan i nadobudan, sastavio sam plan i program rada za prvu i drugu godinu učenja. Moram napomenuti da sam imao veliku podršku ravnateljice i eminentnih ljudi koji se bave tradicijskom kulturom (S. Moslavac, G. Knežević, A. Ivančan, S. Jurina, S. Večković,...). Konzultirao sam se s učiteljima/icama koji provode slične programe u svojim školama, bilo da rade u razrednoj ili predmetnoj nastavi, ili su pak vanjski suradnici u školi i vode tamburaške sastave ili folklorne družine.

Što i kako sam radio s učenicima/ama? Tradicijska kultura je bila zastupljena sa 35 sati godišnje, a uključeno je šesnaest učenika/ica (najmanji broj za izbornu ili fakultativnu nastavu je 15). Rad učenika sam vrednovao prema četiri kriterija: usvojenost nastavnih sadržaja, praktični

rad, primjena znanja i vještina, aktivnost. Kao i za bilo koji drugi predmet, u svakom polugodištu moraju biti barem dvije ocjene prema svakom od kriterija. Opisno sam pratio rad učenika/učenica, a zaključna ocjena na polugodištu ili na kraju godine ulazi u prosjek. Poštivao sam sve odredbe iz Pravilnika o ocjenjivanju. Na satove Tradicijske kulture (1. godina učenja) uključeni su učenici/ice petih razreda.

Plan i program 1. godine učenja osmislio sam tako da učenici preko prezentacija i praktičnih radova saznaju što više o tradicijskoj kulturi općenito i o tradicijskoj kulturi kraja u kojem žive, te da mogu prepoznati njezine dijelove koji se isprepliću ili susreću s tradicijskom kulturom drugih krajeva Republike Hrvatske. Sami su izrađivali određene predmete po predlošcima iz tradicijske kulture šire okolice Ivanić-Grada.

U cijelom radu s učenicima/ima kroz školsku godinu istaknuo bih da su osposobljeni za povezivanje znanja i vještina koje su do sada stekli kroz različite nastavne sadržaje. Uvidjeli su da je tradicijska kultura onaj dio identiteta koji nas razlikuje od ostalih naroda Europe te da tradicijsku kulturu treba sačuvati od zaborava i prenositi svoje znanje na druge. S puno ponosa prezentirali su uskršnje običaje okolice Ivanić-Grada svojim vršnjacima iz Poljske.

Što sam u tih godinu dana postigao s učenicima/ama:

- upoznao ih s raznim tipovima tradicijske kulture
- naučio ih kako prepoznati i usporediti elemente tradicijske kulture
- naučio ih kako zabilježiti elemente tradicijske kulture
- pripremio ih i osposobio za: terenski rad, istraživački rad, izradu replika i za prezentaciju postignuća
- naučio ih kako uspostaviti međunarodnu suradnju
- naučio ih kako uključiti lokalnu zajednicu u učenički rad

Zašto sam odustao? Kao i rad u Kulturno umjetničkim društvima, i ovo je bio čisti entuzijizam. Previše odricanja koje nije bilo prepoznato niti od strane Ministarstva, niti od lokalne zajednice, a ni od same škole. Svima je to bilo jako simpatično, ali nitko od gore navedenih nije pružio potporu učenicima/ama da nastave s daljnjem istraživanjem tradicijske kulture. Najjednostavnije bih to objasnio

osnovnoj školi u provaliju)

na prezentaciji uskršnjih običaja okolice Ivanić-Grada učenicama/ica iz Poljske putem video veze. Radionica izrade pisanica, simultano prevođenje na engleski i poljski, sugrađanke koje su pripremile tradicijska jela i pića, narodne nošnje koje su se oblačile na uskršnju misu, učenici snimatelji, montažeri,... Bili su jako razočarani, bez obzira na stečena znanja, jer su nakon svog uloženog truda sami trebali platiti put u Zagreb i ulaznice za koncert jednog eminentnog folklornog ansambla. Sredstva nismo uspjeli sakupiti.

Na kraju godine, novi šok. Ocjena iz tradicijske kulture se ne može upisati u svjedodžbu. Bez obzira što sam u njima razvio ljubav prema tradicijskoj kulturi, oni su samo djeca koja za svoj rad žele i malu, vidljivu nagradu. Učenici/ice sljedeće godine nisu više bili zainteresirani u tako velikom broju te se satovi Tradicijske kulture nisu mogli održati. (Ivica Gregurec)

Plan rada za OSNOVE TRADICIJSKE KULTURE - I. godina učenja (V. razred)

Planiranje obavio predmetni učitelj
Ivica Gregurec, mag. educ., učitelj mentor

Mj.	SADRŽAJ (nastavna tema i sl.)	broj sati	NAPOMENA
RUJAN	Uvodni sat	1	PLAN I PROGRAM ĆE SE MIJENJATI OVISNO O PONUDI I VREMENIKU INSTITUCIJA KOJE SU NAVEDENE
	Tradicijska kultura	1	
	Povijest plesa	2	
LISTOPAD	Usmena tradicijska kultura u RH	1	
	Tradicijska odjeća i obuća u RH	1	
	Tradicijsko graditeljstvo u RH	1	
	Tradicijski instrumenti u RH	1	
	Tradicijski napjevi u RH	1	
STUĐENI	Posjet Muzeju Moslavine u Kutini i rad u radionici	1	
	Odlazak na koncert Ansamblu narodnih pjesama i plesova Hrvatske Lado (ili nekom drugom eminentnom ansamblu)		
	Božićni običaji u RH	1	
	Posjet Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu (izložba jaslica)	1	
PROSINAC	Izrada tradicijskih jaslica	1	
	Prezentacija učeničkih postignuća	1	
	Zaključivanje ocjena	1	
SIJEČANJ	Istraživanje tradicijske kulture	1	
	Posjet Etnografskom muzeju u Zagrebu	1	
	Istraživanje na terenu	1	
	Prezentacija istraživanja učenika	1	
VELJAČA	Tradicijski nakit u RH	1	
	Izrada tradicijskog nakita	1	
	Posjet Posudionici i radionici narodnih nošnji u Zagrebu	1	
	Tradicijski običaji u obitelji	1	
OŽUJAK	Prezentacija učeničkih postignuća	1	
	Pokladni običaji u RH	1	
	Izrada tradicijski maski	1	
TRAVANJ	Uskršnji običaji u RH	1	
	Tradicijska izrada pisanica	1	
	Prezentacija postignuća učenika	1	
SVIBANJ	Dječje tradicijske igračke	1	
	Izrada dječjih tradicijskih igračaka	1	
LIPANJ	Posjet institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu	1	
	Prezentacija postignuća učenika	1	
	Zaključivanje ocjena	1	